

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
МАСЛЕННИКОВА Євгена Івановича на дисертаційну роботу
**Соріної Оксани Олександрівни на тему «Стратегія сталого розвитку
машинобудівних підприємств»** поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Актуальність теми наукового дослідження

Досягнення цілей сталого розвитку, що визначені на самміті ООН, неможливе без їх конкретизації і включення всіх суб'єктів господарювання в процес розвитку економіки за умови збереження екології і створення сприятливої соціальної середовища для гармонічного розвитку людства. Машинобудівні підприємства найбільш торкаються всіх аспектів сталого розвитку. З одного боку це кваліфікована високооплачувана праця, забезпечення гармонійного розвитку всіх співробітників, з іншого це система соціальної підтримки й умови збереження екологічного стану. У більшості саме машинобудівні підприємства є місто утворюючим і формують інфраструктуру відповідного територіального угруповання. Це зумовлює актуальність дослідження процесів визначення стратегії сталого розвитку машинобудівних підприємств.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації виконаного дослідження базуються на застосуванні як загальнонаукових, так і спеціальних методів дослідження. Основні положення представленого матеріалу, які містять певну наукову новизну, базуються на вивченні та застосуванні авторкою результатів сучасних фундаментальних та прикладних досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативних актів України, законів, розпоряджень і постанов Уряду, матеріалів науково-практичних конференцій з проблематики визначення стратегії сталого розвитку машинобудівних підприємств.

Обґрунтованість результатів роботи підтверджується використанням сучасних методів дослідження – термінологічного та лексико-семантичного аналізу, систематизації, класифікації й теоретичного узагальнення, експертного, програмно-цільового, аналізу і синтезу, індукції та дедукції, системного аналізу, статистичного, порівняльного, ретроспективного та економічного аналізу, математичного моделювання.

Відповідно до мети дослідження, яка полягає у теоретико-методичному обґрунтуванні основ формування стратегії машинобудівних підприємств на засадах концепції сталого розвитку, в дослідженні визначені особливості та принципи формування й реалізації стратегії сталого розвитку. Виявлено та систематизовано фактори, що впливають на формування стратегії сталого розвитку підприємств машинобудівної галузі. Побудовано модель збалансованої системи показників, що відображає діяльність підприємства машинобудівного профілю. Обґрунтовано методику вибору стратегії сталого розвитку промислового підприємства машинобудівної галузі. Досліджено елементи механізму реалізації стратегії сталого розвитку машинобудівного підприємства. Запропоновано методичний підхід до оцінювання ефективності стратегії сталого розвитку.

Основні наукові результати дисертації

Основним науковим доробком дисертації слід вважати систематизацію теоретичних засад та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо визначення стратегії сталого розвитку машинобудівних підприємств. Основні наукові результати полягають у такому:

1. Розроблено науково-методичний підхід до визначення умов забезпечення сталого розвитку, що, на відміну від існуючих, полягає в оптимізації вартості бізнесу для власників (акціонерів) і передбачає визначення балансу потреб (вираженого в цілях стейкхолдерів) й обмежень, накладених потенціалом об'єкта управління, чинниками зовнішнього оточення, що гальмують зростання, а також резервами довгострокового розвитку системи; це

дає змогу на основі системи цінностей стейкхолдерів побудувати класифікацію їх цілей (с. 44-45; с. 151-173).

2. Побудовано механізм забезпечення сталого розвитку підприємства шляхом розширення його елементної бази та уточнення її змісту, який, на відміну від існуючих, включає такі обов'язкові компоненти: об'єкти управління (або напрями трансформації), підсистеми забезпечення та оцінювання ефективності (с. 60-76).

3. Розроблено методику формування стратегії сталого розвитку, яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на моделі збалансованої системи показників, що забезпечує досягнення цілей сталого розвитку та оптимізацію вартості бізнесу для власників проти загальноприйнятих фінансових показників, які використовуються для оцінювання господарчої діяльності підприємства в довгостроковій перспективі (такі як динаміка доходу, період окупності інвестицій тощо) та повною мірою не відображають цілісної картини розвитку підприємства з позицій концепції сталого розвитку (зокрема досягнення цілей у соціальній та екологічній сферах) (с. 128-146; с. 151-173).

4. Побудовано механізм реалізації стратегії сталого розвитку машинобудівного підприємства, дія якого спрямована на адаптацію до поточної ситуації та забезпечення синергетичного ефекту в напрямі досягнення стратегічних цілей і створення максимально сприятливих умов для ефективного функціонування підприємства в довгостроковій перспективі. На відміну від існуючих, він ґрунтується на встановлених принципах та включає такі складові: засоби реалізації (інструменти, методи, важелі впливу), форми реалізації, забезпечувальні підсистеми, принципи (с. 173-184).

5. Запропоновано методичний підхід до оцінювання ефективності стратегії сталого розвитку, який, на відміну від існуючих, враховує її багатоаспектний характер і передбачає поряд з виділенням кількісних та якісних показників ефективності, механізм моніторингу отриманих результатів і планових показників. Відповідно до запропонованого підходу, оцінювання реалізації стратегії передбачає три ключових напрями: аналіз ефективності

реалізації окремих стратегічних проєктів; вимірювання ступеня досягнення стратегічних цілей підприємства та міри відповідності отриманих результатів інтересам стейкхолдерів, що забезпечує врахування рівня збалансованості результатів у рамках ключових сфер: екологічної, економічної та соціальної (с.184-195).

6. Проведено систематизацію факторів внутрішнього середовища, що впливають на формування стратегії сталого розвитку машинобудівного підприємства. За запропонованим підходом, першим етапом класифікації є групування факторів за окремими функціональними напрямками, такими як маркетинг, фінанси, виробництво тощо, а наступним – виділення в межах кожної з груп факторів-показників та факторів-завдань, що забезпечує відокремлення факторів, які формують потенціал підприємства, від факторів, що визначають його цільові пріоритети (с.110-128).

Наведені наукові результати представляють цілісне завершене дослідження і вирішують важливе наукове завдання на відповідному науковому рівні.

Достовірність результатів, повнота відображення висновків і пропозицій дисертації в опублікованих автором роботах

Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані у дисертації, є достовірними. Достовірність забезпечено значним обсягом наукових джерел (230 найменувань), дотичних прямо чи опосередковано до визначення стратегії сталого розвитку машинобудівних підприємств, використанням значного обсягу аналітичних матеріалів по стану сталого розвитку машинобудівних підприємств, даних державної служби статистики України, статистичних матеріалів світового банку, всесвітній організації інтелектуальної власності, результатів власних досліджень, використанням сучасних методів досліджень, позитивною апробацією на конференціях.

Висновки дисертації і основні пропозиції, відображені у відповідних елементах наукової новизни, у повній мірі та з достатньою аргументованістю знайшли відображення у 18 наукових публікаціях автора, з яких: 5 статей у фахових виданнях України. Основні положення дисертації доповідались і схвалені на 9 науково-практичних конференціях, за результатами участі у яких

опубліковано тези доповідей. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження обумовлено представленням завершених методичних положень і практичних рекомендацій, щодо визначення стратегії сталого розвитку машинобудівних підприємств. Основні положення й висновки дисертації, що мають прикладний характер, стали базою для розробки певних заходів в діяльність ВАТ НДІ «Перетворювач», де авторкою запропоновано методичні підходи до визначення інтегральної оцінки потенціалу підприємства з використанням теорії нечітких множин, моделювання конкурентного становища підприємства з використанням теорії нечітких множин, моделювання процесу визначення цілей і вибору стратегії підприємства з урахуванням можливих змін оточення та дій конкурентів (акт впровадження від 2009 р.). Результати дослідження використані в ТОВ «Запорізький ливарно-механічний завод», де на основі матеріалів дослідження побудовано та впроваджено систему оцінювання ефективності стратегії сталого розвитку підприємства (довідка № 2006139 від 01.10.2021), ТОВ «Укрспецмаш», де реалізовано методичні підходи до визначення умов сталого розвитку та оцінювання ефективності стратегії сталого розвитку підприємства (довідка № 232 від 16.09.2021). Результати дослідження використані при визначенні стратегії сталого розвитку підприємства ТОВ «ЗТМК» (довідка від 02.09.2021). Практичного значення набули результати дослідження в Акціонерному Товаристві «Мотор Січ», де було впроваджено методичку формування й реалізації стратегії сталого розвитку, заснованої на збалансованій системі показників (довідка № 18.3-14720 від 18.09.2021). Наукові розробки здобувачки з формування методичного підходу, що визначає умови забезпечення сталого розвитку й обмежень, накладених потенціалом об'єкта управління, чинниками зовнішнього оточення, що стримують зростання, а також резервами довгострокового розвитку системи, впроваджені в навчальний процес факультету економіки та управління Національного університету «Запорізька політехніка» й використовуються в процесі підготовки бакалаврів та магістрів зі спеціальності 073 Менеджмент, зокрема при викладанні дисциплін: «Стратегічне управління», «Управління проєктами», «Управління розвитком організації», «Управління змінами», «Управління інноваціями» (довідка № 37-03/2365 від 30.09.2020).

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Автореферат відповідає вимогам нормативних документів МОН України до кандидатських дисертацій (зокрема, пп. 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»). Зміст автореферату повною мірою стисло висвітлює основні положення дисертації. Висновки та рекомендації, наведені в дисертації і авторефераті, наукових працях Соріной О.О., частково відрізняючись деталізацією викладу, у значеннєвому відношенні ідентичні.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Разом з позитивними сторонами дисертаційної роботи Соріной Оксани Олександрівни, мають місце деякі зауваження та суперечливі моменти, які можуть стати предметом конструктивних дискусійних обговорень під час захисту, а саме:

1. Не можна повністю погодитись із автором, що зміни в процесі сталого розвитку мають тільки еволюційний характер (пп. 1.1, с.39), оскільки після початку реалізації стратегії сталого розвитку підприємства на основі триєдиної концепції рано чи пізно настане момент, коли у результатах діяльності відбудеться корінний зсув, що дозволить використовувати акселератори для стимулювання процесу розвитку, внаслідок чого він може набути революційного характеру.

2. у пп. 1.1 бажано було б чіткіше визначити взаємозв'язок та відмінності ланцюжка категорій «стратегія» - «стратегія розвитку» - «стратегія сталого розвитку» (с. 39-47).

3. В пп. 2.3 не пояснюється, яким чином було відібрано показники окремих блоків (перспектив) збалансованої системи показників (с. 128-146).

4. Оскільки сталий розвиток є відносно новим напрямом для вітчизняних промислових підприємств, бажано було б оцінити ступінь готовності окремих підприємств до використання концепції сталого розвитку як бази стратегічного планування (пп. 2.2, С. 110-128).

5. В розділі 3.3 на прикладі машинобудівних підприємств Запорізького регіону не проілюстровано, яким чином має проводитися аналіз ефективності реалізації окремих стратегічних проєктів і яким чином їх здійснення впливає на комплексну оцінку ефективності реалізації стратегії.

6. У розділі 3 необхідно уточнити коло осіб, які залучаються до процесів розробки та оцінки ефективності стратегії сталого розвитку підприємства.

В цілому, зазначені зауваження не знижують наукової та практичної цінності проведеного здобувачем дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Соріної Оксани Олександрівни на тему «Стратегія сталого розвитку машинобудівних підприємств», подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), є завершеною науковою працею, у якій отримано науково-обгрунтовані результати, що відрізняються новизною і мають практичну цінність та забезпечують вирішення конкретного важливого наукового завдання – розробка теоретико-методологічного базису та методико-прикладних засад щодо визначення державної політики формування людського капіталу в інноваційному розвитку національної економіки.

Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), та профілю спеціалізованої вченої ради Д 17.127.01 у Класичному приватному університеті.

Актуальність і рівень розв'язання поставленого завдання, новизна дисертації й ступінь обгрунтованості внесених на захист наукових положень відповідають вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), що висуваються до кандидатської дисертації, а її авторка – Соріна Оксана Олександрівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
Одеський національний університет імені
І.І. Мечникова, м. Одеса,
професор кафедри менеджменту та інновацій

Є.І. МАСЛЕННИКОВ

